

COMMISSIE RUIMTELIJKE KWALITEIT EDE

Aan het college van Burgemeester en Wethouders van Ede

Onderwerp: Vooroverleg / pre-advies Kop van Deelen

Datum: 28 mei 2014

Advies Erfgoedkamer

Monument: Theehuis Landgoed Hoekelum (RM)
Bouwplanstatus: vooroverleg / pre-advies
Locatie: Edeseweg 157 Bennekom
Omschrijving: mogelijkheden verplaatsing theehuis Hoekelum
Verzoeker: Projectbureau Veluwse Poort (B. Mulder)

Inleiding

In onze vergadering van 28 mei 2014 hebben wij uw verzoek behandeld om een vooroverleg over de mogelijkheid het 'theehuis' op Landgoed Hoekelum aan de Edeseweg te Bennekom westwaarts te verplaatsen. In verband met het ontwerp van de nieuwe Parklaan, waarbij de fietsers ook meer ruimte zullen krijgen, is een verbreding van de Edeseweg ter plaatse van het landgoed Hoekelum noodzakelijk. De wijze van verbreden maakt dat de verplaatsing onvermijdelijk is.

Het theehuis ligt binnen de gebiedsbegrenzing van de op rijksniveau beschermde historische buitenplaats Hoekelum en geniet daarnaast als object bescherming als rijksmonument. Wijzigingen in zowel de (terrein-)aanleg als het object zijn daarom vergunningplichtig conform de bepalingen in de Wabo en Monumentenwet. Getuige de registeromschrijving strekt de objectbescherming zich de facto uit over de volgende drie onderdelen: een witgepleisterd theepaviljoen (ca. 1836, oostzijde), een daaraan vastgebouwde dienstwoning in schoon metselwerk (herbouwd 1912, westzijde) en een dito achtergelegen schuurtje (1912, westzijde).

Reeds op 16 april 2012 hebben wij u hier een eerste maal over geadviseerd. Indertijd waren de beoogde nieuwe locatie, de bouwkundige gevolgen voor het monument en de wijze van verplaatsing nog niet gedetailleerd in beeld gebracht, evenals de gevolgen voor de betrokken monumentale (bouw- en tuinhistorische) waarden als gevolg van de ingreep. Conform de strekking van dit advies is inmiddels een nader bouwhistorisch onderzoek uitgevoerd inclusief waardestelling (bouwhistorisch onderzoek BBA Utrecht 01-2013), en is de beoogde nieuwe locatie nader in beeld gebracht, evenals de constructietechnische mogelijkheden voor verplaatsing (Duyts bouwconstructies 11-2012).

Monumentale waarden

1. Beschermde park- en tuinaanleg:

De aanleg op Hoekelum vertoont in stilistisch opzicht een gelaagde landschappelijke aanleg, met zowel elementen uit de 19e eeuwse landschappelijke tuinstijl in de trant van Jan David Zocher sr. als overblijfselen uit de 18e eeuwse formele tuinstijl, en zelfs 17e eeuwse relictten, zoals de Laarse Allee. Binnen de aanleg van de buitenplaats zijn een vijftal zichtrelaties aanwijsbaar waarin het theehuis een belangrijke rol speelt als 'point de vue': 1. met de noordelijke oprijlaan (eind 18^e eeuw), 2. met het hoofdhuis over de parkweide (XIXc), 3. met de dienstwoning (ca. 1826) aan de zuidelijke oprijlaan, 4. met de Groeneweg richting de Hoekelumse Eng (eind 18^e eeuw), en 5. met de acces naar het Huis Noordereng (1849). De driezijdig gesloten erker van het theepaviljoen maakt deze relaties visueel mogelijk.

Het thuis is daarnaast opgenomen als rustpunt in een bekende historische 'rondwandeling' vanaf het huis naar de Groeneweg.

2. Beschermde objecten:

Het 'theepaviljoen' kent hoge monumentwaarde qua typologie (zeldzame combinatie van een paviljoen met een dienstwoning), bouwstijl (driezijdige erker, invloeden neo-classicisme en 19e-

eeuwse tuinsieraden als een 'Turkse tent'), materiaalgebruik (oa. eikenhouten zuilen, rietdekking, wit pleisterwerk, nokbekroning, raamkozijn met schuiframen, deurkozijn), en de indeling en constructie (gemetselde scheidingsmuur en de houten verdiepingsvloer).

De 'dienstwoning' heeft deels een indifferente monumentwaarde (indeling gevels en deel plattegrond) en deels een positieve monumentwaarde (o.a. balklaag zolder, kelder met trog, deel plattegrond).

De bijbehorende 'schuur' op het achtererf is enkel gedocumenteerd.

Plan

Het plan voorziet in een verplaatsing van het monument met exact 10 meter naar het westen. Daarbij zal exact dezelfde hoekverdraaiing ten opzichte van de Edeseweg worden aangehouden.

Het BHO adviseert ten aanzien van het theepaviljoen om, in geval van verplaatsing, dit in zijn geheel te verplaatsen inclusief scheidingsmuur, en daarbij tegelijkertijd enige herstelwerkzaamheden uit te voeren (o.a. bekroning nokvorst, herstel historisch kleurenschema, etc.).

T.a.v. de dienstwoning kan volgens het rapport overwogen worden deze niet te verplaatsen maar te kiezen voor herbouw, mits de bouwmassa gelijk blijft aan de bestaande, deze ondergeschikt blijft aan het theepaviljoen, de kapconstructie inclusief het beschot worden hergebruikt/teruggeplaatst, en eventueel de oude vensterindeling uit ca 1912 wordt gereconstrueerd.

Volgens info komt het monument daarmee nog steeds binnen de vigerende gebiedsbegrenzing te liggen van de historische buitenplaats Hoekelum.

Constructietechnisch wordt aangetoond dat verplaatsing uitvoerbaar (en betaalbaar) is via twee verplaatsingsscenario's (betonnen ondervloer cq. inkassen stalen balken).

Plantoets en conclusie

1. Park- en tuinaanleg:

De bestaande zichtrelaties bewerkstelligen dat het monument erg gebonden is aan zijn huidige locatie binnen de aanleg van de buitenplaats. Een verplaatsing over grotere afstand zou deze relaties teniet doen.

In de situatie anno 2014 zijn de meeste relaties minder sterk aanwezig en waarneembaar (nieuwe ondergroei, doorgeschoten coniferen etc.), uitgezonderd de zichtrelatie als gevolg van de ligging aan het einde van de zichtas vanaf de noordelijke oprijlaan.

De beoogde verplaatsing, over slechts geringe afstand, zal de meeste zichtrelaties niet onevenredig verstoren en de zichtrelatie met de noordelijke oprijlaan zelfs geheel in tact laten. De gevolgen voor de beschermde aanleg zijn derhalve onzes inziens gering.

Wel adviseren wij u om de verplaatsing aan te grijpen om alle betrokken partijen te wijzen op het belang van alle historische (een vijftal) zichtrelaties, die in de situatie anno 2014 echter veel te wensen over laten. De verplaatsing is bij uitstek het moment om deze ten dele vertroebelde structuren weer te herstellen.

2. Beschermd objecten:

De verplaatsing van het monument is in principe mogelijk, mits het theepaviljoen in zijn geheel wordt verplaatst (inclusief scheidingsmuur), de hoekverdraaiing ten opzichte van de Edeseweg identiek blijft aan de bestaande, en de diverse zichtrelaties vanuit het paviljoen met de andere onderdelen van het landgoed zoveel mogelijk in stand blijven.

De (zeldzame) combinatie met een aangebouwde dienstwoning dient daarbij in stand te blijven; hier volgen wij het advies van de onderzoekers, dat zowel verplaatsing als herbouw (gevelreconstructies met hergebruik kapconstructie ed.) mogelijk zijn. Wij gaan er vanuit dat het schuurtje eveneens wordt verplaatst.

Ten aanzien van de wijze van verplaatsing merken we op dat beide voorgestelde methodes in voorliggend geval mogelijk zijn, mede gelet op het feit dat in het interieur geen historisch waardevolle vloer bewaard is gebleven of andere elementen die als gevolg van de methodieken schade kunnen ondervinden. Om die reden adviseren wij om te kiezen voor de minst risicovolle wijze van verplaatsen.

Wij zien met veel belangstelling uit naar de definitieve uitwerking van de plannen.

Namens de Commissie

Ir. Kees van Esch, voorzitter
voor deze H/Burgers